

Čtení a literární výchova v primární škole: tipy do výuky

Mgr. Pavla Klusáčková, Ph.D.

POŽADAVKY NA UČITELE ČTENÍ/LITERÁRNÍ VÝCHOVY

Převzato z Hník (2015, s. 129)

Učitel literatury a čtení V tradičním naukovém pojetí	V uměleckovýchovném expresivním pojetí
Učitel jako literární historik	Učitel jako tvůrce
Učitel jako “pamětník”	Učitel jako umělec
Učitel jako vykladač literatury	Učitel jako koordinátor četby/tvorby/ tvořivé hry a jejich reflexe
Učitel jako znalec	Učitel jako čtenář-znalec
Učitel jako zprostředkovatel znalostí o díle	Učitel také jako zprostředkovatel imaginace
	Učitel jako zprostředkovatel poznání na základě vlastní zkušenosti

VÝUKA UČITELE ČTENÍ/LITERÁRNÍ VÝCHOVY

- Výuka učitele literární výchovy a čtení by v ideálních podmínkách moderního vzdělávání literaturou **měla kombinovat** naukové pojetí literární výchovy, tak i uměleckovýchovné (expresivní) pojetí.
- V literární výchově primární školy by měl učitel klást zřetel na uměleckovýchovné pojetí předmětu a **rozvíjet čtenářství** žáků ve třídě.
- **Čtenářství** = vztah k četbě, plánovitě a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí.

JAK OZVLÁŠTNIT HODINY ČTENÍ/LITERÁRNÍ VÝCHOVY

- ① Tvorba čtenářské dílny
- ② Učitelovo předčítání knih
žákům
- ③ Společné hlasité čtení knih
- ④ Poslech audioknih

JAK POSTUPOVAT PŘI PŘÍPRAVĚ ČTENÁŘSKÉ DÍLNY

- a) Časová dotace
- b) Ročník
- c) Motivace
- d) Cíle
- e) Metody (diskuze, cluster, didaktická interpretace textu...)
- f) Pomůcky
- g) Stručný koncept čtenářské dílny (úvod – hlavní část – shrnutí/závěr)

UKÁZKA ČTENÁŘSKÉ DÍLNY

- **Název:** *Obrázková kniha aneb cestujeme s M. Šaškem*
- **Ročník:** 4.
- **Délka trvání:** 45 min
- **Motivace:**

(a) v návaznosti na čtenářskou dílnu věnovanou komiksu se dostáváme k obrázkové knize, která je dětskému čtenáři atraktivní;

(b) tematika cestování žáky navnadí pro práci.

- **Cíle:**

(a) rozvoj čtenářství žáka;

(b) podpora imaginace;

(c) rozvoj čtenářské gramotnosti a literární gramotnosti;

(d) vnímání esteticko-výchovného potenciálu umělecké knihy;

(e) rozšiřování žánrové mapy dětskému recipientovi.

- **Metody:** (a) diskuze; (b) analýza textu; (c) rozhovor; (d) čtení s porozuměním.

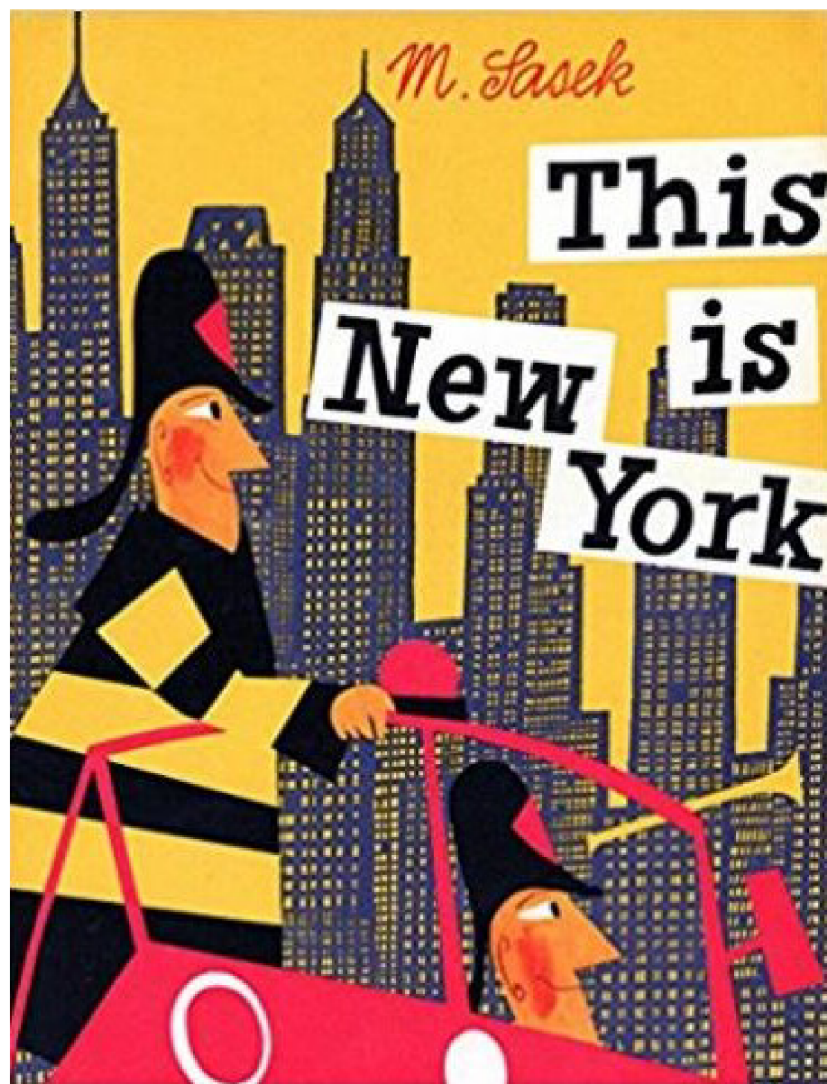
Miroslav Šašek – portrétní fotografie

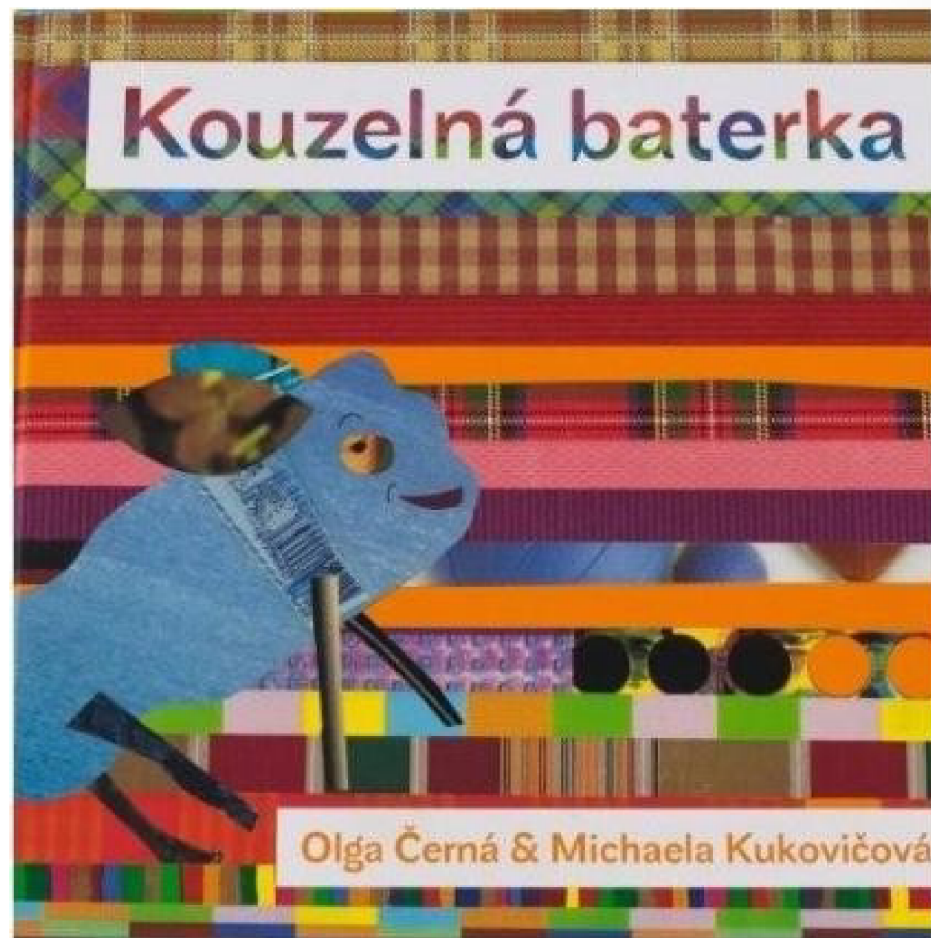
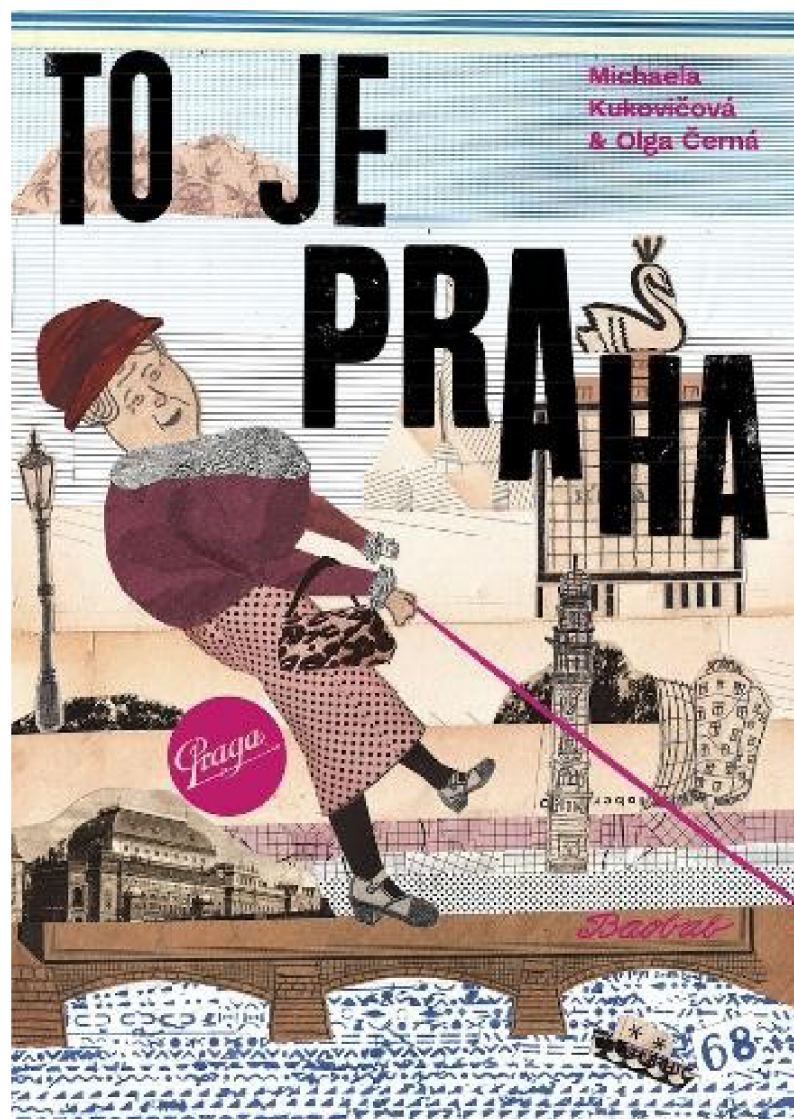

ČD: Úvod

- Učitelka v krátkosti představí žákům osobu a životní příběh spisovatele a výtvarníka Miroslava Šaška. Vysvětlí, proč v jeho světově slavných dílech, která představují známá místa naší planety, není rodná Praha, proč je v České republice téměř neznámý, a naopak ve světě tak opěvovaný, proč jeho knihy postupně začíná české nakladatelství vydávat až nyní, i když jsou v cizích jazycích dostupná již několik desítek let. Na ukázkou může představit také cizojazyčný výtisk. Učitelka také ukáže dílo výtvarnice M. Kukovičové, která v návaznosti na něj vypracovala knihu *To je Praha* a dá ji do souvislostí s jiným tituly, které žáci od výtvarnice znají již z nižších ročníků (*Kouzelná baterka*, *Lililinda superhvězda* apod.). Časová dotace 10 min.

★ Ilustrace M. Kukovičové se také objevují v knize *Kouzelná baterka*.

ČD: Čtení

- Žáci rozdělení do pěti skupin pracují s různými díly “cestovatelské série” M. Šaška a M. Kukovičové a O. Černé (*To je Londýn. To je Řím. To je New York. To je Austrálie. To je Praha.*) Všímají si důležitosti obrazového doprovodu, textu k nim určeného, grafického zpracování, vypravěče (pokud se objevuje) a kompozice. Některé skupiny jsou schopny knihu dočíst do konce, není to však důležité. Podstatnější je vnímání dokonalého spojení ilustrace a tištěného slova. *Časová dotace 20 min.*

tak co třeba v čajovně Lyons?*

Mlékař vám donese mléko až ke dveřím.

Když v Londýně nastane čas na čaj, je to poznat i v parcích. Můžete tu sedět na trávě —

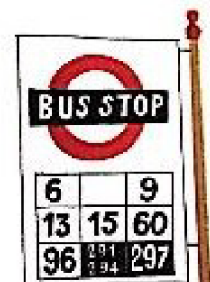
dívat se na sochu Petra Pana v Kensingtonských zahradách —

Tohle je jeden z přibližně
šesti tisíc londýnských autobusů.

V okolí Londýna
je spousta zeleně.
Dostanete se tam
„zelenou linkou“.

Možná se budete muset postavit do fronty

ČD: Diskuze. Závěr.

- Jednotlivé skupiny krátce prezentují své knihy na koberci. Vyzdvihují především, jak na ně kniha působila, jak se jim líbily obrázky, zda text koresponduje s ilustracemi, v čem se liší oproti komiksu atd. Učitelka také dá do kontrastu dílo M. Kukovičové a O. Černé s Šaškovými knihami, kde si žáci všímají hl. postavy, která je dějem provází. (10 min.)
- V *pěti minutách* učitelka shrne práci s obrázkovou knihou. Zjišťuje, zda byla pro žáky práce příjemná, zda se jim líbila a proč. Nabídne zapůjčení knih žákům domů či do volných chvil během vyučování.

NÁMĚTY NA VAŠI VLASTNÍ ČTENÁŘSKOU DÍLNU. ČÍM ZAČÍT?

Pro který ročník?

Jaká bude časová dotace?

Volba knihy, audioknihy jiného materiálu?

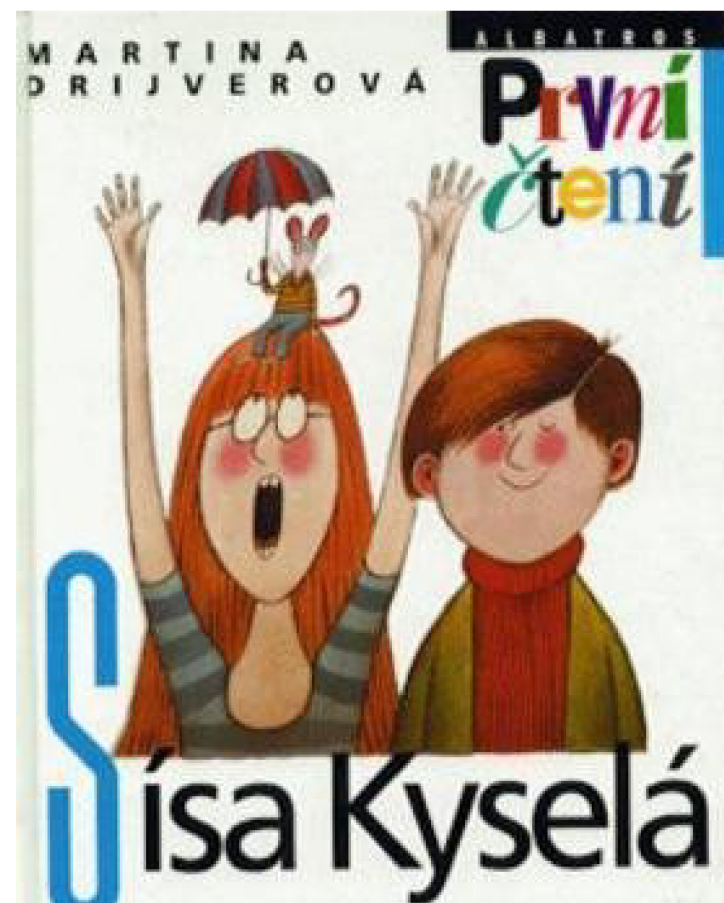
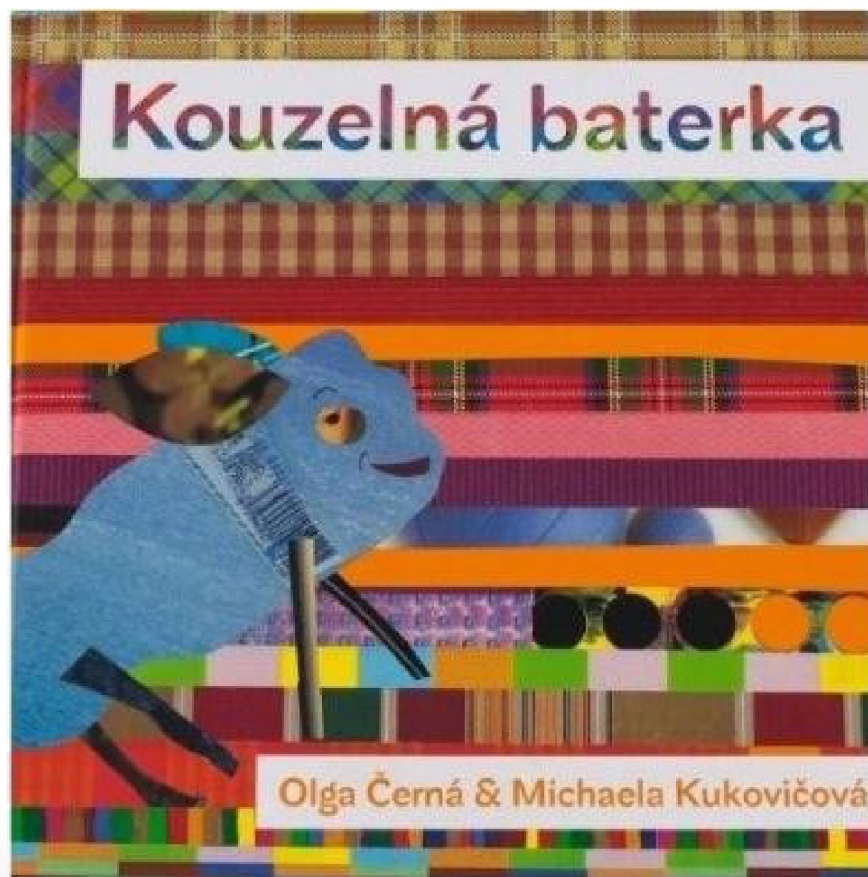
Které metody použijete?

Samostatná nebo skupinová práce žáků?

Možné návaznosti další dílny?

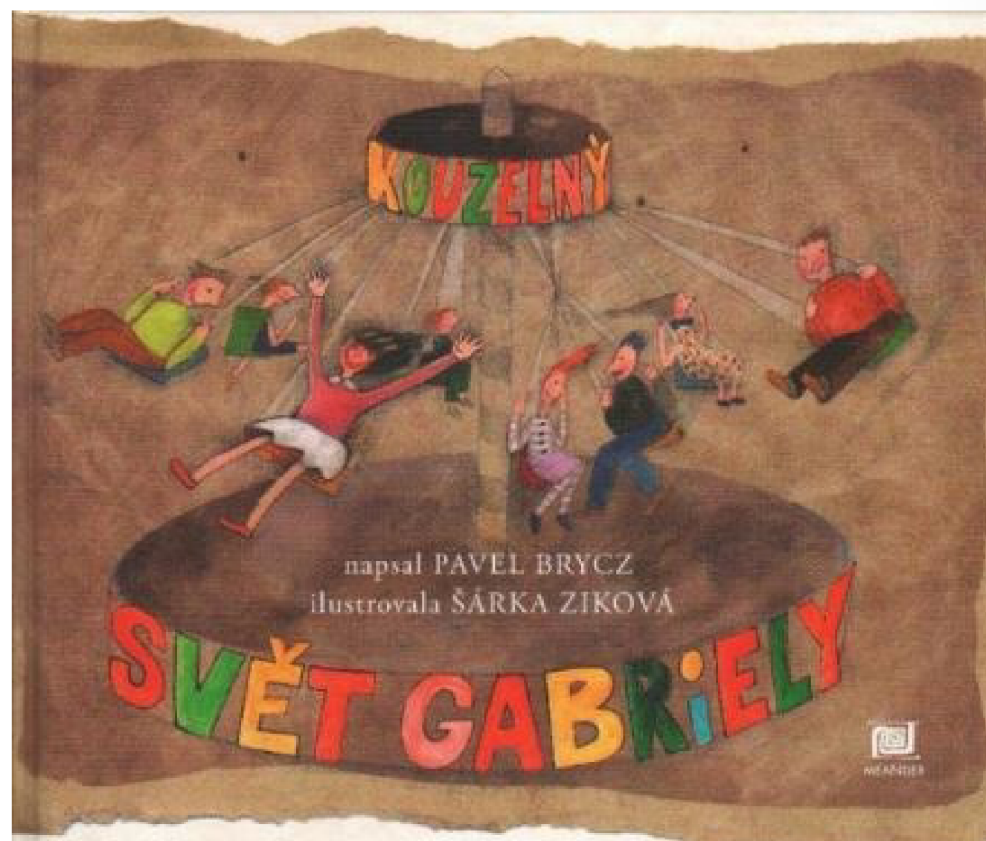
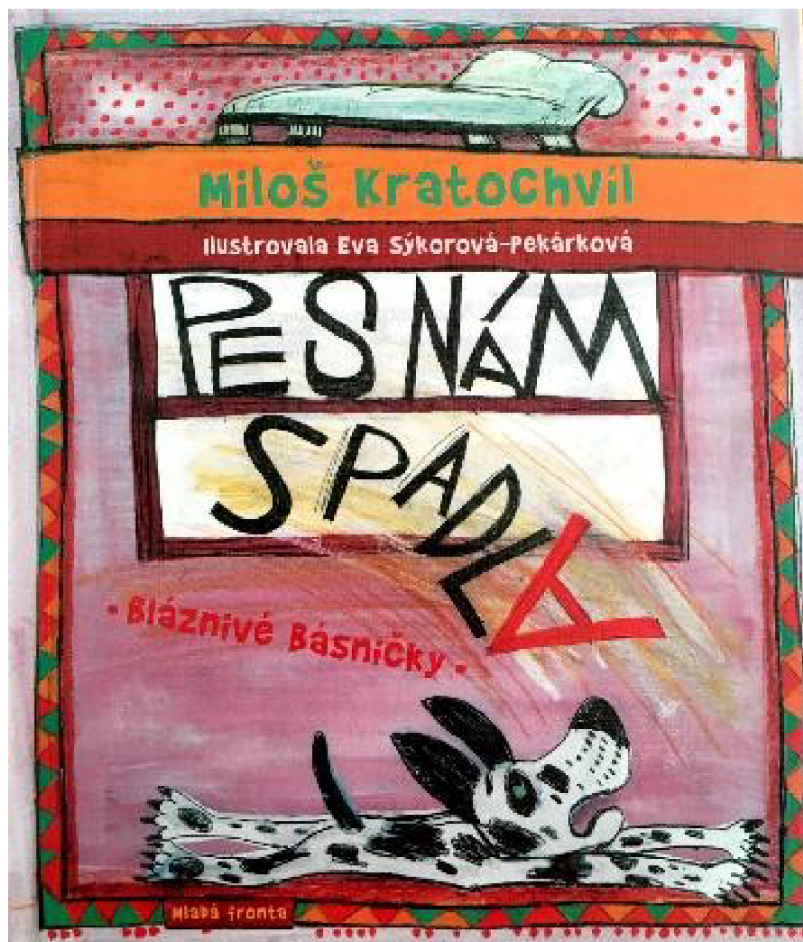
TIPY NA PŘEDČÍTÁNÍ DĚTSKÝCH KNIH ŽÁKŮM (PO ROČNÍCÍCH)

- 1. ročník

- 2. ročník

Anděl strážný

„Andělíčku, můj strážníčku,
nechtěl bys mi vysvětlit,
proč jsem dneska dostal šutrem
a od táty jsem byl bit?”

Chtěl jsem z praku střelit straku,
když nad domem letěla,
kámen zmizel v černém mraku,
pak mě trefil do čela!
Táta všechno dobře viděl,
co bylo dál – to už víš...
Andělíčku, můj strážníčku,
jak to, že mě nechráníš?!”

66

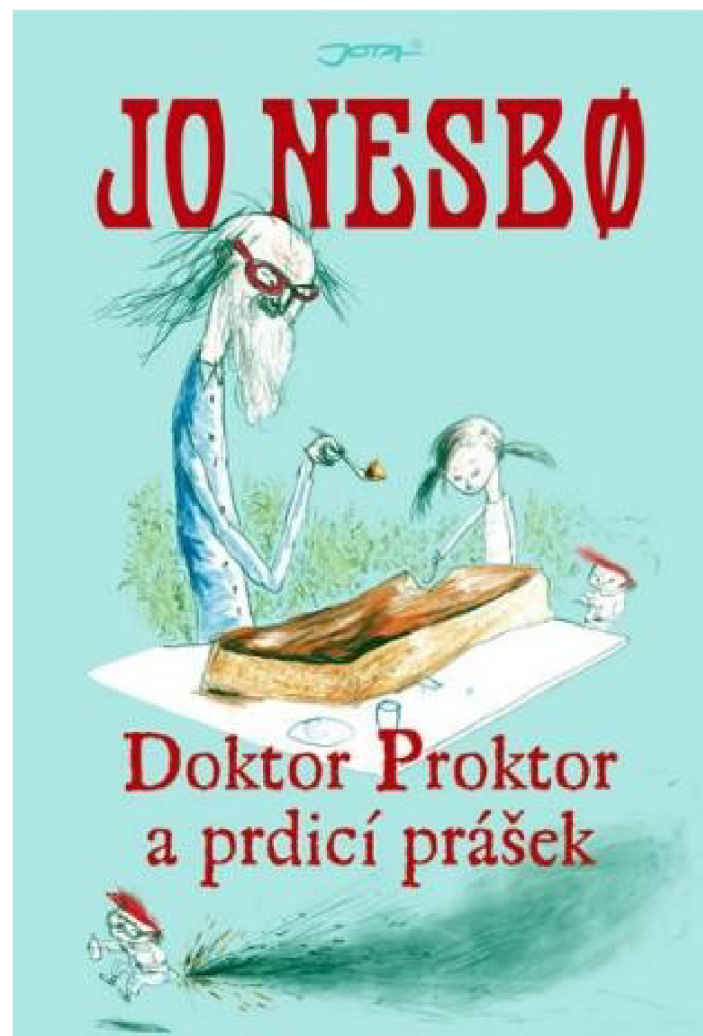
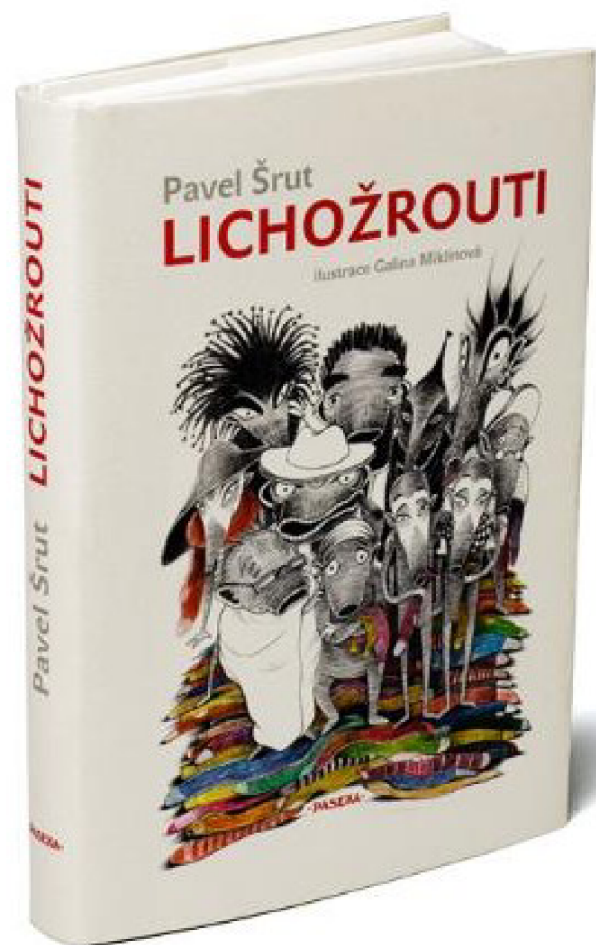
„Žádná bytost nemá nervy,
aby na tě dohlídla!
Jak jsi střílel z toho praku,
trefil jsi mě do křídla.
Střílet z praku u baráku,
to se vážně nedělá,
hlídej se sám, darebáku,
když sis zranil anděla!”

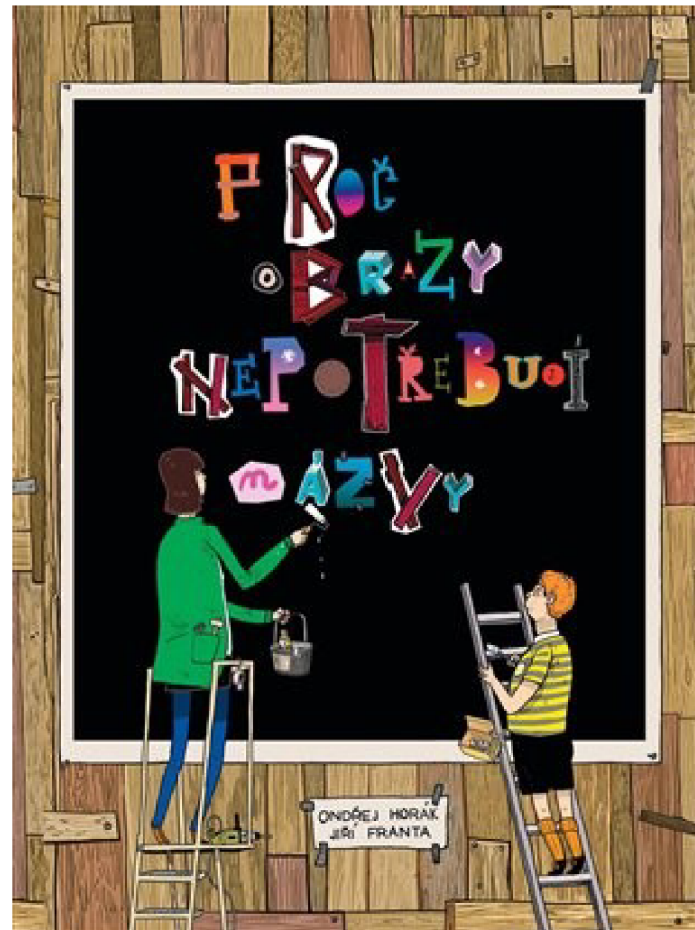
67

★ Ukázka z knihy M. Kratochvíla: *Pes nám spadla.*

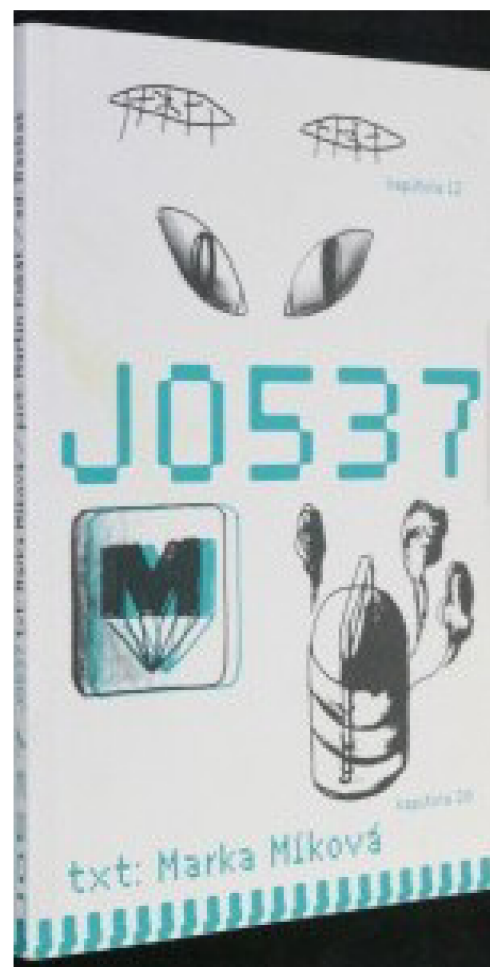
- 3. ročník

- 4. ročník

- 5. ročník

KDE HLEDAT INSPIRACI O KNIHÁCH PRO DĚTI A MLÁDEŽ?

- Projekt *Celé Česko čte dětem*
- Projekt *Čtení pomáhá*
- Youtube kanál, FB a Instagram *Lucie Zelinkové*
- Recenze knih na serveru *iLiteratura.cz*

ZDROJE A LITERATURA

- Hník, O. (2015). Didaktika literatury: od polemických diskurzů po formování samostatného oboru. In I. Stuchlíková & T. Janík, et al., *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy* (s. 41–66). Brno: Masarykova univerzita.
- www.celeceskoctedetem.cz
- www.ctenipomaha.cz
- www.iliteratura.cz